

СЕКЦІЯ 5. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ І ПОДАТКИ ПОВОЄННОГО СУСПІЛЬСТВА

Андросова М. О.

студентка 41 групи
факультету фінансів та банківської справи
Одеського національного економічного університету

Слатвінська М. О.

д-р екон. наук, професор, зав. кафедри фінансів
Одеського національного економічного університету

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Вступ. У сучасному світі, коли освіта стає все більш ключовим фактором успіху, фінансування середньої освіти стає необхідністю, щоб забезпечити доступність якісної освіти для всіх. Рівень і якість фінансування середньої освіти має значення не лише для розвитку індивідів, а й для економічного і соціального розвитку країни загалом. Сьогодні, де конкуренція і технологічний прогрес швидко змінюють обличчя ринку праці, розвиток середньої освіти стає ключовим елементом економічного і соціального успіху. Одним із важливих аспектів цього процесу є ефективне використання фінансових ресурсів, або, інакше кажучи, видатки на середню освіту.

Мета роботи. Метою роботи є аналіз сучасного стану фінансування середньої освіти задля виявлення проблемних аспектів та пропонування ефективних стратегій для забезпечення стабільного фінансування, спрямованого на підвищення якості освіти.

Основна частина. У Національній доктрині розвитку освіти, затвердженій Указом Президента України від 17.04.2002 року № 347/2002, визначено: «Освіта – основа розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства. Освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені» [1].

Але протягом останніх двох десятиліть сучасний стан системи середньої освіти в країні часто страждає від дефіциту фінансування. У цьому контексті всі інші питання, як-от оновлення змісту освіти, забезпечення якості навчання та професійний розвиток вчителів, мають тенденцію втрачати пріоритетність. Загальноприйнятим є уявлення, що більшість цих проблем виникає насамперед через

недостатність фінансування. Досвід світової практики підтверджує, що система освіти може успішно функціонувати та розвиватися, забезпечуючи доступ до загальної середньої освіти всім громадянам, якщо обсяг витрат становить від 5 % до 7 % ВВП. Протягом останнього десятиліття Україна витрачає на освіту значну частину своїх державних ресурсів (6–7 % ВВП), що істотно перевищує світовий середній показник за цей період (4,9 % ВВП). Тобто треба розглядати цю проблему глибше та розуміти, що вона може виникати не тільки через нескінченний дефіцит бюджету, а ще й через неефективне використання наявних коштів [2].

Утримання та розвиток, матеріально-технічне забезпечення закладів загальної середньої освіти здійснюється за рахунок органів місцевого самоврядування. Школи отримують субвенції з державного бюджету. Але існують проблеми в розподілі освітніх субвенцій, призначених на утримання та розвиток закладів освіти на місцях, а також проблемою є суб'єктивність щодо їх розподілу. Тому частина закладів освіти не отримує їх у повному обсязі. Головна неузгодженість у фінансуванні закладів освіти – це відсутність орієнтовних нормативів забезпечення учнів. Як зазначають автори посібника «Фінансова спроможність бюджетів перспективних об'єднаних територіальних громад» С. Є. Хрупович та Т. В. Подвірна, територіальні громади сіл (селищ, міст) забезпечують рівень надання послуг у сфері освіти з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Тому важливим є розрахунок її фінансової спроможності, що дає змогу змодельовати бюджет перспективної громади, визначити необхідність аналізу резервів для збалансування доходів і видатків. Проте фінансова спроможність бюджетів органів місцевого самоврядування в умовах реалізації адміністративно-територіальної реформи доволі рідка, і це відображається на утриманні й розвитку закладів освіти та їх матеріально-технічному забезпеченні. Тож спроможні громади фінансують освіту на достатньому рівні, піклуються про розвиток мережі, здійснюють ремонти та будівництво нових закладів освіти, а в інших громадах через брак коштів фінансування відбувається за принципом «латання дірок» або за залишковим принципом.

Водночас наявна інша тенденція: фінансово спроможні громади у певний спосіб здійснюють економію на освітніх видатках. Тому частина громад – як фінансово спроможних, так і неспроможних – частку витрат на утримання та матеріально-технічне забезпечення закладів освіти перекладають на батьків. Ефективність утримання та матеріально-технічне забезпечення закладів освіти також залежать від того, чи має заклад освіти фінансову автономію. Через це директору школи простіше звернутися до батьків, щоб вирішити матеріально-технічні проблеми, ніж до відповідного управління освітою. Батьки зазнають тиску і неодноразово висловлюють незадоволення з приводу вимог додаткових фінансових внесків. Це може включати ремонтні роботи, закупівлю необхідних матеріалів та послуг для

навчальних закладів, а також вимогу здійснити додаткові витрати на побутові потреби. Одним із найбільш поширених невдоволень є недостатність фінансування для оплати праці педагогічного персоналу, що може призвести до скорочення соціальних виплат, як-от надбавки та премії, а також обмеження можливостей для оздоровлення вчителів. До того ж збирання коштів до благодійних фондів та громадських організацій, які пов'язані з освітніми закладами, також нерідко стає обтяжливим завданням для батьків. Деякі з цих фондів та організацій можуть здійснювати збір коштів, які не завжди використовуються відповідно до запланованих цілей, що може породжувати додаткові проблеми в управлінні фінансами навчальних закладів [3].

Висновки. Фінансування середньої освіти є ключовим фактором для забезпечення якості навчання та доступності освіти для всіх верств суспільства. Проблеми, пов'язані з розподілом субвенцій та недостатністю фінансування, потребують негайної уваги та вирішення. Для забезпечення стабільного фінансування, спрямованого на підвищення якості освіти, необхідно розвивати механізми публічно-приватного партнерства у сфері освіти, що дасть змогу залучити приватний сектор до інвестування у розвиток освітньої інфраструктури та підтримку освітніх програм. Також важливо проводити системний аналіз витрат на освіту з метою оптимізації видатків та максимізації їх впливу на підвищення якості навчання, робити наголос на важливості фінансування освіти на рівні державної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 05.04.2024).
2. Фінансування шкільної освіти: більше чи ефективніше? *Агенція розвитку освітньої політики*. 2014. URL: <https://edudevelop.org.ua/publications/8-finansuvannya-shkilnoji-osviti-bilshechi-efektivnishe.html> (дата звернення: 05.04.2024).
3. Особливості нарахування освітньої субвенції в умовах воєнного стану: центр інноваційної освіти. *Центр інноваційної освіти «Про.Світ»*. 2024. URL: <https://prosvitcenter.org/for-communities/osoblyvosti-narakhuvannya-osvitnoi-subventsii-v-umovakh-voiennoho-stanu/> (дата звернення: 05.04.2024).